

Bericht uit Antarctica
6 april 2004, MV Polarstern, 57°Z - 3°W

EERSTE IJSBERGEN, LAATSTE ALBATROSSEN

We zijn al ruim een week op weg naar de zuidelijkste wateren op aarde langs de kust van het koude Antarctica. De winter begint hier op het zuidelijk halfrond in te vallen. Herfststormen teisteren het schip terwijl we van Kaapstad naar het onderzoeksgebied varen. Aan boord van de ijsbreker Polarstern zit een bonte verzameling van 38 onderzoekers uit vele landen. Daaronder bevindt zich het vierkoppig team van ALTERRA-Texel: Hauke Flores, André Meijboom, Michiel van Dorssen en ondergetekende

Het schip is op weg om onderzoek te doen naar de winterstrategie van krill. Krill is een garnaalachtig beestje dat een belangrijke rol speelt in Antarctische voedselketens. Het is van belang te weten wat het wel en wee van dit diertje bepaalt. Bij het invallen van de winter en onder een dichtvriezende oceaan wordt voedsel schaars. Dat geldt niet alleen voor krill, maar voor alle diersoorten die hier wonen. De Alterra ploeg richt zich op een klein stukje van het hele verhaal. Onze taak is het in kaart brengen van de vogelsoorten, zeehonden en walvissen die hier in de winter blijven, en hoeveel voedsel ze nodig hebben. Veel van dit voedsel komt vermoedelijk van dicht onder het ijs. Daarom gaan we ook met een speciaal ontworpen visnet aan de slag. Met dit net kunnen we niet alleen de bovenste laag van open water bevissen, maar ook de onderkant van stukken zeeijs. Aan dit SUIT net (*Surface and Under-Ice Trawl*) hebben we lange tijd gewerkt. Helaas was een belangrijke medewerker bij de bouw van het net, Koos Zegers, op een laat moment gedwongen om thuis te blijven. We zullen hem node missen, en weten dat het ook bij hem tot in de tenen kriebelt of het allemaal goed zal lukken. Aan de onderkant van zeeijs groeien algen die zo ongeveer de enige eetbare waar vormen voor planteneters zoals krill en allerlei ander klein dierlijk leven. Dat trekt weer vis en andere dieren aan. En uiteindelijk leven de vogels en zeezoogdieren van de mix van prooien die door het ijs worden aangetrokken. Onze rol in het onderzoek richt zich op de toppredatoren en hun prooien in de bovenlagen van de oceaan. Andere groepen aan boord kijken in meer detail naar krill of andere organismen, ook in diepere waterlagen of doen experimenten. Met zijn allen proberen we stukjes van de puzzel in te vullen.

Maar het echte werk moet nog beginnen, het is nog anderhalve dag varen tot het eerste onderzoeksstation op 64° Zuid en 6°W. Vandaar zullen we een aantal keren op en neer varen naar de kust van Antarctica (rond 70°Z) en terug. Tijdens dat "grid" zal onderweg een geregeld patroon van onderzoekstations worden gemaakt waar de zee wordt bemonsterd met verschillende netten en andere onderzoeksapparatuur. Ons SUIT-net is nog slechts één keer te water geweest voor een korte proeftrek. Met succes, maar allerlei laatste verbeteringen worden nu doorgevoerd om straks aan de slag te kunnen. De zwaarste test komt natuurlijk pas als we eenmaal onder ijs gaan vissen. De vogeltellingen zijn wel al begonnen en het is weer een genot om pinguïns door het water te zien duikelen, de blaaswolk van walvissen te zien, en de albatrossen en vele soorten stormvogels rond het schip te zien zeilen. Zij hebben met de stormwind en hoge golven beduidend minder moeite dan wij. Sinds gisteren zien we zo af en toe al ijsbergen, en water en luchttemperaturen zijn inmiddels tot onder het nulpunt gedaald. Als het zeewater tot onder de -1.7°C zakt, vriest het dicht. De albatrossen zullen ons daarom wel snel verlaten. Tot in perfectie aangepast aan zeilen over wind en golven, zijn ze niet gebouwd op ijsgebieden.

Gelukkig zien we hier niet veel dat ons herinnert aan 'Save the North Sea', het zwerfvuilproject waar we 'thuis' zo druk mee zijn. Zwerfvuil is hier schaars. We hebben nog geen rommel zien rondrijven, maar wel hadden we in onze eerste netvangst twee stukken kleiner plastic die je met het blote oog niet ontdekt. Ook de hier rondvliegende vogels hebben ongetwijfeld zo nu en dan dat soort rommel in hun maag. Des te meer reden om in de beschaafde wereld dicht bij huis fanatiek te blijven werken aan het schoonhouden van de zee.

hartelijke groet,
Jan Andries van Franeker

